

interviul cu Puiu Manu

"Luați o gură de cafea întâi, să avem spor..." poate așa începe un interviu bun. Mă aflu în atelierul lui Puiu Manu; și, cu toate că am un plan scris frumos pe hîrtie, mi-e greu să mă țin de el: îmi vine să-i pun prea multe întrebări domnului ăsta simpatic, cu atîtea de povestit. Un domn care are 84 de ani, un domn care desenează pentru copii de mai bine de 55 de ani: carevasăzică, un domn care a crescut generații și generații. Mi-am zis să-l întreb și despre București, și despre oamenii pe care i-a cunoscut, și despre desenele lui - dar mă găsesc aici, printre vrafuri de planșe și schițe, printre cărți, fotografii cu prieteni și amintiri strînse de-o viață și-mi dau seama că-i mai bine să las lucrurile să meargă de la sine. M-am îngrijit să am telefonul încărcat și înregistrez tot ce vorbim. În spate, undeva, se aude încet radio Guerrilla; beau un cappuccino și mă foiesc pe scaun.

"Cred că o să avem spor" - m-am gîndit atunci - și am început interviul:

De cînd locuiți aici? Dintotdeauna?

A, nu... Eu am mai fost căsătorit odată și am stat în Sandu-Aldea. Acolo au rămas copiii mei. Eu m-am recăsătorit după ce a murit soția mea. Am avut doi copii în primul mariaj și am doi copii aicea. Și am cumpărat casa aceasta... asta ar fi acum 40 de ani.

Suficient de mult! E un cartier frumos... Cartierul Belvedere.

Da... Fiica mea e arhitect și ea se ocupă de administrarea casei. Mulți au zis că e o risipă de lux atîta spațiu. Dar ne simțim foarte bine, pentru că nu avem vecini... E curat, iarbă verde... joc *football* cu nepoții...

E un cartier frumos!

Cînd am cumpărat era singura casă mai în picioare... Erau case mici, de pensionari... Care s-au vîndut și s-au făcut vile în loc.

Am văzut (am ajuns puțin mai devreme și nu m-am putut abține – am dat o tură pe toate străzile din jur.)

Este foarte greu să vă spun despre București! Știți, am fost într-o tabără de copii la un moment dat... erau niște instructoare care educă copiii; eu îi învățam să deseneze. Uneia din instructoare îi plăcea cum povestesc despre trecut – și avea impresia că în tinerețea mea trebuie să fi fost un domn cu joben și cu papion! Ceea ce nu era adevărat, eu sînt născut în '28, dar pînă prin '40 nu purtam nici joben, nici... Și i-am arătat niște poze de-atunci: eram la ski, la sport.... cred că a fost puțin decepționată.

Așa și cu dumneavoastră! Ce pot să vă povestesc despre București? Sigur; sînt născut-crescut în București! E adevărat, îmi plînge sufletul după minunile care s-au dărîmat în București! Nemaivorbind de Casa Poporului *et companie*... Fiica mea e arhitect – și într-o zi a venit la mine, cu o lucrare... cu o vilă superbă, din zona aceea, cu Arcul

de Triumf. Superbă, absolut superbă! Cu lambriuri, marmură de Carrarra: vezi, tata, am o lucrare pe care am refuzat-o... De ce – întreb? Fiindcă trebuia s-o demolăm!!! **Am avut atunci un așa sentiment de recunoștință pentru fiica mea!**

Și noi am avut o casă în perimetrul acela care s-a dărâmat... dar mă rog, asta nu e important.

Ce să vă povestesc despre București? Când am dat ochii cu lumea – 14, 15 ani – am făcut sport! Viața mea e legată de această minunată ocupație, sportul.

Era perioada aceea... erau cluburile pe Herăstrău... acolo am început să fac yachting... acum e în paragină... Când s-a înființat acest parc, al Herăstrăului, îmi aduc aminte, am fost cu tata... era expoziția deschisă unde este acum pavilionul H... era o expoziție germană, impresionantă. Pe Insula Trandafirilor, pentru inaugurare aduseseră un sat de negri din Africa! Negri autentici, cu colibele lor... În spatele cluburilor era câmp atunci. Avea farmecul lui, parcul: nu era aglomerat, erau cluburi de elită, retrase: canotaj, yachting – și aici, și la Snagov...

Apoi, când eram la facultate, dacă vedeam că o frunză mișca afară însemna că este vînt pentru barcă!

Când am ajuns la Dinamo, în incinta clubului de yachting era o pictură a lui Știubei, care îmi plăcea foarte mult... Îmi plăcea și cum picta Știubei; și bărcile în mod special: am copiat această pictură și am pus copia în locul tabloului. Mi-am însușit tabloul – nu știam pe mîna cui ar fi putut încăpea. Măcar să intre pe mîna unui cunoscător... (*tabloul e agățat la loc de cînte în atelier.*) De altfel, în ceea ce privește marea, și eu desenez foarte bine... poate ați văzut tablourile din restaurantul *The Harbour* din Amzei. Acolo e un local cu specific marinăresc... am ajuns prin fiica mea, care - ca arhitect - a făcut proiectarea restaurantului!

(din cînd în cînd, arunc cu privirea prin cărțile și desenele din atelier. N-am cum să le văd pe toate. Puiu Manu îmi mai arată cîte-o planșă de acum 40 de ani, cîte-un desen făcut pentru cine mai știe ce revistă. Pe unele le recunosc. M-am documentat serios înainte să vin aici; am citit Istoria benzii desenate românești și am căutat toate materialele disponibile despre Puiu Manu. Continuăm...)

Și s-o luăm de la patrușopt încoace!

Sau de la douășopt! (Puiu Manu rîde; e născut în '28)

Cum s-a întîmplat banda desenată?

Cum îi prinde pe toți – pe toți copiii... Primeam *Vaillantul* la început, apoi *Piful*, le citeam cu sufletul la gură. Eram student, soția mea era medic, aveam doi copii, nu o duceam grozav cu banii – era o perioadă de sărăcie în '50-'60, și atunci am abordat *Scînteia Pionierului* (era undeva pe strada Academiei) și lor le-a plăcut cum desenez... și acolo am încercat banda desenată. Pentru copii era nevoie de bandă desenată. Și prima bandă desenată – poate ați citit - a fost împinsă cu greu; era vorba de un copil sovietic care avea o aventură... era imposibil de refuzat. Apoi au urmat altele.

Vă plac copiii! Pot zice că ați crescut generații de copii!

A, da!!! Vreau să spun că am cîțiva elevi... Nu profez - elevii care vin la mine la atelier, vin gratuit... Eu fac asta din dragoste, nu pot să mă abțin...

Nepoții mei desenează... e o expoziție permanentă (*un perete din atelier e plin de desene de-ale copiilor; se simte din ele cît de mult îl iubesc pe Puiu!*) **Eu le interzic să-mi zică bunicul. Eu sînt Puiu!**

Eu, cu Nicki Nobilescu și Radu Duldureșcu, am făcut revistele astea: *Scînteia Pionierului*, *Arici Pogonici*, *Luminița*, *Cutezătorii*... apoi a venit Pompiliu Dumintrescu – ei s-au prăpădit toți! A fost o perioadă în care au fost multe desene... de care eu acuma, nici nu mai am habar! Nici nu mai știu cînd le-am desenat.

Acuma, vă spun un secret: erau plătite foarte bine! Mărturisesc, spre rușinea mea, că inițial, considerînd că banda desenată avea mai multe casete – deci mai multe desene, trebuia să se plătească mai bine. Eu am fost printre primii care a făcut bandă desenată... probabil ca din acest motiv am făcut atîtea... nici nu pot să-mi închipui cum le-am făcut!

Și așa am început banda desenată. Nu a fost la început, o specialitate de-a mea. Ce, aia e artă? – m-a abordat un coleg de la facultate... și i-am zis: **un desenator de bandă desenată trebuie să știe mult mai multe decît un grafician!** Eu aveam în toată tinerețea, la subraț, un bloc de desen! Și cînd găseam ceva pe care nu-l știam, îl desenam, atît informativ, cît și artistic! Așa că am desenat tot. Toate genurile. Ilustrații... grafică... SF-uri... pictură marina...

Fiecare obiect are mecanica lui... nu poți să-l desenezi oricum... la fel și mașinile. Am desenat și planșe cu raliuri (*grozave erau!* – *mi-aduc eu aminte.*)

Întotdeauna un desen care iese din creion, de prima dată – acela e cel mai viu, celelalte își pierd spontaneitatea, mișcarea, expresivitatea!

V-a inspirat cineva? În primele desene.

Nu! Așa am desenat de la bun început, în maniera mea.

Faptul că ați făcut sport (Puiu Manu a făcut (nu numai schi și yachting de performanță, ci și tenis, fotbal, gimnastică) v-a ajutat mult: personajele dumneavoastră se mișcă, sînt dinamice, trăiesc... doar cineva care înțelege mișcarea corpului omenesc poate desena așa.

Ați spus bine!

Cît durează o planșă?

Pot s-o fac într-o zi! Dar într-o zi... două e mai bine – depinde de cît sînt strîns cu ușa!

Și cred că toată viața ați fost strîns cu ușa. Pentru că înainte publicați enorm. Noi așteptam revista aia să apară săptămînal – mergeam la ultima pagină, la banda desenată!

Da! Ciuby (*Alexandu Cibotaru, care cu Dodo Niță a scris Istoria benzii desenate românești*) – știți, el e ca un fel de arheolog – a venit acum cîteva zile și mi-a zis: **aveți peste 1200 de planșe!** Cum n-are nimeni în lume! M-am crucit: nu are cum să fie adevărat! Și mi-a arătat planșe de bandă desenată de care habar nu mai aveam că le făcusem!!

Acuma e o pauză firească... există expoziții, dar editorii refuză să publice din mai multe motive – reiese foarte scump! Tirajul e foarte mic, distribuția ia și ea jumătate... și desenatorul trebuie să ia și el! Un album ca *Dim Dunăreanu* iese la 80 de lei! Eu l-am scos pe banii mei (*se vinde cu 30 de lei.*) E un preț foarte bun. Și n-au mulți inițiativa și curajul să facă așa ceva!

Ați făcut foarte multe lucruri în același timp!

Eu am avut șansa că n-am fost angajat niciodată! N-am avut *stressul șefului*... Am lucrat – și am lucrat cât am fost plătit. Și din fericire, îmi mergea mâna!

Planșele de la *Cutezătorii* le primeam joi, și sîmbăta trebuiau să fie gata! **Niciodată nu știam ce urmează. Nu știam scenariul.** Am lucrat cu scriitori de mare calitate! Cu Sîntimbreanu, cu Pancu-Iași, Iuliu Rațiu, Radu Tudoran... Ovidiu Zotta – Dim Dunăreanu e personaj inventat de Ovidiu Zotta! Au fost niște oameni extraordinari...

Eu recent am aflat că Ovidiu Zotta și Sandu Alexandru erau unul și același scriitor de scenarii de bandă desenată.

El era redactorul-șef al *Cutezătorilor*. "Sandu Alexandru" lua colaborarea la revistă și Ovidiu Zotta lua leafa... păcat – s-a prăpădit și el.

... și eu, din motive pecuniare, la un moment dat, m-am numit Vasile Baci. Știți de ce?

Era prea mult Puiu Manu?

Nu! Stați să vă spun! Pentru că desenam foarte mult, cînd depășeam o anumită cotă aveam impozit peste 60%! Și atunci am devenit și Vasile Baci – el de fapt era un coleg, care nici nu desena...

Și revistele astea pentru copii aveau un anumit gen... A venit un critic de artă – nu-i mai știu numele – care m-a criticat că sînt manierst – ceea ce nu e adevărat, eu desenez în toate felurile posibile. I-am arătat niște desene pe care le făcusem pentru o revistă de cultură, fără să-i spun că sînt ale mele: așa ar fi bine să desenez? Da! – a zis. Și i-am spus să se uite la iscălitură atunci: Puiu Manu! Firește că pot desena și în alt gen, dar asta nu merge la revistele de copii! Nu se poate. **Și copiii au iubit banda desenată.**

Apoi au venit benzile desenate scoase la editura Stadion. Numai *Toate pînzele sus!* s-a scos în 40.000 de exemplare, în 2 luni n-a mai existat pe piață! Și au scos acolo și Sandu Florea (*el azi desenează în SUA*), și Nicu Russu...

Cum era Nicu Russu? Îmi plăcea Nicu Russu! A murit tînăr...

A murit. S-a sinucis... Dar știți de ce? El avea un gen de desen foarte occidental. Și a fost criticat tocmai pentru asta! Și nu a mai primit desene; nu a mai desenat, a fost exclus – nu mai primea de lucru...

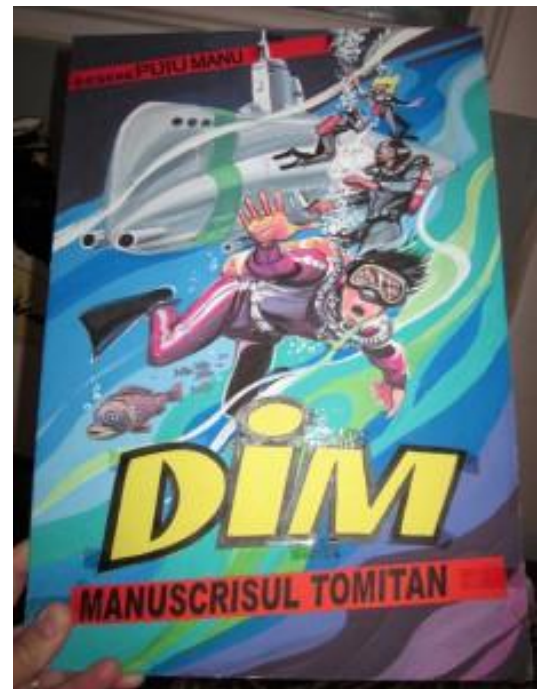
(după o pauză, Puiu Manu se întoarce la amintiri mai vesele)

... Am fost colegi, am fost prieteni! Mergeam cu Nicki Nobilescu și Radu Duldurescu aici, lîngă București, la Balotești, pescuiam, aveam un țăran la care stăteam noaptea, mergeam și cu Matty...

Ați fost prieten cu Matty.

Da, am fost prieteni! Matty nu a colaborat cu noi la revistele pentru copii, dar eram în aceeași gașcă, mergeam la pescuit, am luat la rînd toate bălțile din jurul Bucureștiului; și în Deltă am fost... Matty a făcut și un album: *Matty – în Deltă*. El scotea o poantă din orice! Matty era adorabil, avea atîta humor, numai prezența lui provoca bună-dispoziție! Și desenele lui... albumele lui.

Să vă povestesc ceva cu Matty. Eram în barcă pe lac, cu Matty și Nicki Nobilescu... Și la un moment dat, Matty trage o lansare lungă și-i înfige lui Nicky Nobilescu acul în cap. Și dăm noi să îl scoatem, dar nu se putea... aveam o motocicletă cu ataș și am plecat la spital. Nicki în ataș... Și la spitalul de urgență, Nicki, țanțos, cocoș – așa era el - s-a

dus într-un cabinet. Și doctorul acolo scria ceva – și-l întreabă: ce problemă aveți? Domnu' Doctor, să vă spun: am un ac în cap! Nu aici – îi spune doctorul: la psihiatrie mergeți!

(Îmi arată poze cu ei, cu gașca aceea de la Cutezătorii. Poze vechi, de mai bine de 40 de ani...)

Ați făcut ce-ați vrut, s-ar zice!

Da. Am fost și în Thailanda, Singapore, Bangkok... odat-am pescuit și un rechin – o săptămână am mâncat din el. Am bătut lumea de la un cap la altul, pînă în America, pe coasta de Est... Pe vremea comuniștilor ieșeam cu sportul: am fost pe toate mările, la toate marile regate. **Am acum mulți colegi de sport!** Merg la schi în fiecare an, în Alpi. Ne adunăm șapte inși, din America, din Germania, din Franța...

În Thailanda am fost de două ori. Să vă spun cum am ajuns acolo prima dată. Era o sărbătoare de 1 Mai, soția era plecată - era stewardesă - și am ieșit din București undeva pe la Pucioasa, era un peisaj de Elveția; a fost o vacanță splendidă. Cînd am venit acasă, de-abia așteptam să-i spun soției ce minunăție de vacanță a fost. Și i-am povestit. Și după ce m-a ascultat, mi-a zis că a avut o restricție de zbor în Thailanda, și a rămas două zile în plus: s-a dus în junglă, la temple... Și eu care mă laudam cu... Pucioasa!

Așa că prima dată cînd am putut ieși din țară – aveam avantajul ca fiind soțul unei *zburătoare* să am gratuit pe avion – n-am vrut nicăieri altundeva, doar în Thailanda!

Ați locuit în Statele Unite.

Da, am stat doi ani în America.

De ce ați plecat? De ce v-ați întors?

Am o fiică acolo, e măritată cu un căpitan de port, care are un yacht, cu care am făcut croaziere minunate... acolo eram și pe post de baby-sitter, fiica mea are un băiețel. Am locuit pe yacht tot timpul! M-am simțit foarte bine, am desenat pentru toți americanii cu bani de acolo, din port, de pe yachturi.

M-am întors pentru că soția mea s-a îmbolnăvit... avea cancer.

(Puiu Manu povestește mult, povestește frumos, deși zice că nu-i talentul lui. Îmi place cum, după pauze și paranteze, își regăsește firul istoriei, cum își aduce aminte de prietenii și colegii lui. Îi simt amărăciunea cînd pomeneste de lipsa civilizației de la noi, cînd vorbește de distrugerile de patrimoniu, cînd deplînge omul nou creat de comuniști. Megem mai departe...)

Cît munciți pe zi?

Dacă într-o zi nu am de desenat, sînt dezorientat! Nu știu ce să fac. Mă duc la plimbare să mă dezmoțesc, să fiu în formă pentru ski, mă întorc... Din fericire am întotdeauna de muncă, **nu cred să fi trecut o zi fără să desenez...** poate doar în cantonamente.

Aveți clienți, primiți multe comenzi!

Da, mă cunoaște lumea, *rîde Puiu Manu...* nu știu de ce!

Azi, cînd se face atîta grafică pe calculator! Doar că grafica asta de acum, pentru copii, făcută pe calculator, e urîță!

Nu fac grafică pe calculator. Nu, ce iese din mîină este cald, este viu! ... toate alea făcute pe computer seamănă între ele. Desigur, am programe de grafică, am Adobe – mă ajută, dar nu **desenez** cu ele!

Mai pregățiți ceva nou, pentru viitor?

Am vrut... pentru că am lucrat atît de bine *Dim Dunăreanu* cu Marius Leștaru, am vrut să facem *Istoria românilor în bandă desenată* – francezii au așa ceva! Și am zis să îi dăm drumul, dar deocamdată e doar un proiect. Ar mai fi un *Dim* – un subiect de actualitate, cu brățăările dacice... dar se pune problema **cine mai citește și mai cumpără bandă desenată? În primul rînd, foștii copii!** Ăștia au cumpărat albumul nostru... Acuma e generația butonului... de asta nu se mai tipărește la noi bandă desenată.

Afară există foarte multă bandă desenată! Și am întreat și eu de ce. Pentru că preț de 20 de ani – de computer și de televizor – s-a lansat o generație de idioți: care nu știu să citească, să socotească, care n-au imaginație!

Și banda desenată ce le oferă? În primul rînd citesc – chiar dacă puțin! E o artă secvențială, provoacă și imaginația. De aia e un *boom* de bandă desenată în toată lumea – ca să-i facă pe copii să plece din fața calculatorului, ca să le pună mintea la contribuție! Banda desenată este și educativă.

Deci, mai este o șansă pentru banda desenată! Și pentru noi...

Da, mai este o șansă!

... e tîrziu. S-a-ntunecat; e o seară de de sfîrșit de august liniștită și nu știu cum s-au scurs orele. Trebuie să plec, deși aș mai sta. Puiu Manu știe și el că trebuie să plec. Mi-am băut cafeaua de mult, i-am mîncat croasantele, i-am bramburit desenele; plec cu un Toate pînzele sus! cu autograf și cu o înregistrare pe care nu știu cînd o s-apuc să o transcriu. Mă conduce la poartă, arătîndu-mi grădina mare și elegantă și întrebîndu-se în ultima clipă dacă tot ce mi-a zis chiar mi-o fi fost de folos. Mă-ntreb și eu dacă i-oi fi pus, la rîndul meu, întrebările potrivite; pentru că nu mă pricep să fac interviuri. Dar sînt mulțumit.

Interviul a fost luat pe 31 August 2012 și a fost publicat o lună și jumătate mai tîrziu.